

Ook hand in eigen boezem

door Herman Van Rompuy De auteur was premier van België (2008-2009) en de eerste voorzitter van de Europese Raad (2010-2014). Hij is lid van de christendemocratische CD&V.

De oorlog in Oekraïne kan worden voorgesteld als een etappe in de strijd tussen democratie en autoritarisme na de confrontatie tussen democratie en communisme tijdens de Koude Oorlog. In mijn ogen gaat het hier echter in de eerste plaats om Russisch nostalgisch en expansionistisch nationalisme, met de democratie als slachtoffer. Hoe stelt de democratie het op wereldvlak? Rusland zelf en China zijn nooit democratieën geweest in hun lange geschiedenis. Turkije is afgeleden, hoewel de zaken daar nog kunnen kantelen. Brazilië was in handen gekomen van een populist, maar deze man maakt met de dag minder kans om herkozen te worden. India en Indonesië, tezamen bijna 1,7 miljard mensen, zijn democratieën, net als de twee belangrijke Afrikaanse landen Nigeria en Zuid-Afrika, met samen bijna 300 miljoen inwoners.

De aantrekkingskracht van China en Rusland in het Westen was sedert lang laag behalve bij enkele extremistische partijleiders maar niet bij hun aanhangers zelf. De oorlog in Oekraïne vergroot dramatisch de afstand met het Westen. De kloof is zelfs onherstelbaar.

De oorlog zou ons moeten aanzetten onze democratische identiteit te koesteren en te versterken. Maar daar is een probleem. De bijna-staatsgreep van 6 januari 2021 in Washington is een gebeurtenis die we nooit voor mogelijk hadden gehouden.

En erger nog: een groot deel van de Amerikanen stapt eroverheen en zet de ideologische burgeroorlog voort. Trump werd verslagen maar hij kan terugkeren. De VS is geen verdeeld land, maar een gebroken land. Het gemak waarmee de Britse premier zijn eigen wetten, grondwettelijke gebruiken en internationale verdragen aan zijn laars dreigt te lappen, toont hoe diep de morele crisis ginds is, temeer omdat een goed deel van de Engelse publieke opinie dit alles gedooft. In de EU zijn er twee landen van de 27 die de rechtsstaat en de vrijheden willen beperken maar waartegen opgetreden wordt. Het grootste probleem is Polen, maar ook daar kan het electorale tij keren. Zonder Polen is Orbán een marginale figuur in Europa.

In het algemeen is het paradoxaal dat antidemocratische partijen groeien op een ogenblik dat vele burgers hun mening over van alles en nog wat ventileren op de sociale media, liefst ongeremd. De kern van ons probleem in het Westen is de wilde individualisering en de daarmee gepaard gaande fragmentering van de *samenleving*. Verschil van mening is normaal, verbittering en haat zijn dat niet. Waarom moet de ene mens voor de andere een wolf zijn? En toch denk ik dat een stille meerderheid nog steeds kiest voor gematigdheid, respect en solidariteit.